

REFORME ZA PRIVREDNI RAST I OTPORNOST POSLOVANJA 2022.

ODBOR ZA OLAKŠAVANJE TRGOVINE

AMCHAM SERBIA
A LEADER IN CHANGE

ODBOR ZA OLAKŠAVANJE TRGOVINE

CILJ 1: POVEĆANJE EFIKASNOSTI UVOZNO-IZVOZNIH PROCEDURA I KOMUNIKACIJE SA NADLEŽNIM ORGANIMA ELEKTRONSKIM PUTEM

... KROZ IMPLEMENTACIJU NACIONALNOG JEDNOŠALTERSKOG SISTEMA

IZAZOV: Elektronska komunikacija sa svim državnim organima prilikom uvoza i izvoza robe nije u potpunosti implementirana. Aktuelni elektronski sistemi nadležnih organa su na veoma različitim nivoima razvoja i digitalizacije. Kod nekih nadležnih organa nije moguće dostaviti kompletnu dokumentaciju u elektronskom obliku, dok je u drugim slučajevima dostavljanje dokumentacije elektronskim putem u potpunosti nemoguće. Takođe, metodologija pregleda pošiljki se ne primenjuje u svim graničnim organima na osnovu analize rizika, već u nekima postoji izričita obaveza fizičkog pregleda svake pošiljke koja sadrži određeni sastojak, bez obzira na druge faktore koji se mogu uzeti u obzir (nivo sertifikovanosti proizvođača, zemlja porekla, dosadašnje performanse uvoznika – rezultati ispitivanja prethodnih pošiljki, i slično).

PREDLOG REŠENJA: Implementacija platforme **Nacionalni jednošalterski sistem**, koja bi trebalo da podrazumeva **punu digitalizaciju svih uvoznih i izvoznih procedura**, omogućavanje **razmene kompletne uvožno-izvozne digitalne dokumentacije**, kao i razvoj ili integraciju **modula za procenu rizika**. Nacionalni jednošalterski sistem bi trebalo da obuhvati sve službe koje vrše nadzor nad robom iz uvoza, a pre stavljanja u promet u zemlji, kao i robe za izvoz, uključujući Upravu Carina, sanitarnu, fitosanitarnu, veterinarsku inspekciju i ALIMIS. Cilj je da se privredi obezbedi jedinstvena elektronska ulazna tačka za komunikaciju sa inspeksijskim i drugim nadležnim organima, kao i da se poboljša kvalitet prikupljenih podataka i olakša njihova analiza. Ovaj sistem bi takođe trebalo da omogući elektronsko plaćanje taksi, poreza i dažbina, carinjenje i oslobađanje, dalju razmenu podataka između službi radi efikasnijeg nadzora nad spoljnotrgovinskim prometom bez nepotrebnih administrativnih prepreka.

... KROZ SKRAĆENJE UVOZNIH PROCEDURA ZA POLJOPRIVREDNE I PREHRAMBENE PROIZVODE

IZAZOV: Uprkos određenim poboljšanjima u prethodnom periodu, procedure uvoza prehrambenih proizvoda u Republici Srbiji i dalje dugo traju. Trajanje postupaka uzrokuje povećanje troškova iznad neophodnih, dok duža kašnjenja onemogućavaju efikasan uvoz i puštanje u promet proizvoda sa kratkim rokom trajanja i dovode do značajnih gubitaka za uvoznike.

Postojeći sistem karakteriše niz problema – dugotrajne procedure nakon uzorkovanja robe i kašnjenja u pribavljanju laboratorijskih analiza (ili vremenski značajno „putovanje rezultata“ do nadležnih službi), ali i nepriznavanje rezultata ispitivanja robe iz akreditovanih laboratorija EU i/ili iz zemalja sa kojima su potpisani međudržavni sporazumi kojima se propisuje režim priznavanja rezultata laboratorijskih ispitivanja. Učinjeni su pomaci u prethodnom periodu, od proširenja ITCM sistema za fitosanitarnu inspekciju, čime je skraćen period unošenja podataka u različite sisteme koji su do sada bili zastupljeni, do smanjenja vremena i troškova za uvoz roba poreklom iz zemalja potpisnica inicijative Otvoreni Balkan.

PREDLOZI REŠENJA: Do potpunog uspostavljanja Nacionalnog jednošalterskog sistema, moguće je sprovesti niz mera kako bi se skratilo vreme trajanja uvoznih procedura za poljoprivredne i prehrambene proizvode:

- Omogućiti **elektronsku najavu pošiljki, koja će omogućiti prethodnu procenu pre pristizanja pošiljke (pre-arrival processing)**
- Prilikom uzorkovanja robe u postupku uvoza, omogućiti **nasumičan izbor ovlašćenih laboratorija** koje mogu da izvrše analize za sve zahtevane parametre i geografski su bliže, kako bi se skratilo vreme za dobijanje rezultata analiza.
- Obezbediti efikasnu **elektronsku komunikaciju laboratorija i nadležnih inspekcija** kod uzrokovanja robe i dostavljanja rezultata analiza.
- Objaviti **ažurne spiskove ovlašćenih laboratorija** prema vrstama akreditovanih analiza koje sprovode na internet stranici ministarstva zaduženog za poslove poljoprivrede, odnosno zdravstva.
- Uspostaviti **efikasan mehanizam nadzora i kontrole nad ovlašćenim laboratorijama** uz mogućnost oduzimanja ovlašćenja za nesavesno i nezakonito postupanje.
- **Prihvatanje rezultata ispitivanja robe iz akreditovanih laboratorija EU i/ili iz zemalja sa kojima su potpisani međudržavni sporazumi** koji, između ostalog, regulišu prihvatanje rezultata laboratorijskih ispitivanja; dostupnost liste ovih laboratorija sa akreditovanim metodama na internet stranici ministarstva nadležnog za poslove poljoprivrede, odnosno zdravstva.

IZAZOV: Od kraja 2021. godine je zapažena problematična praksa značajnog usporavanja izdavanja rešenja o veterinarsko sanitarnim uslovima za uvoz sirovina za proizvodnju u mesnoj industriji, sa 8-10 dana u ranijim godinama do maksimalnog zakonskog roka od 60 dana, prema tumačenju resornog Ministarstva. Pored toga, neka izdata rešenja se dodatno povlače, bez adekvatnog obrazloženja. Ovakvo trajanje postupka predstavlja dodatno opterećenje proizvodnog procesa u fabrikama u Srbiji, plaćanje penala dobavljačima, povećanje troškova skladištenja, što u situaciji značajnih poremećaja na tržištu hrane usled ukrajinske krize, predstavlja dodatne troškove koji otežavaju poslovanje.

PREDLOZI REŠENJA: Uspostaviti ponovo efikasnu dinamiku izdavanja rešenja o veterinarsko sanitarnim uslovima kao prethodnih godina. Ovo bi administrativno trebalo biti jednostavnije zbog primene novog IT sistema, zbog koga su, prema informacijama iz Ministarstva poljoprivrede, prva kašnjenja bila uzrokovana. Iz razloga učestalosti ove prakse u poslednjih 8 meseci, potrebno je ovaj proces dodatno analizirati, ustanoviti uzroke usporavanja, i otkloniti ih, kao i nadalje pratiti ažurno i redovno izdavanje ovih uvoznih dozvola.

IZAZOV: U nadzoru pošiljki neke inspeksijske službe i dalje primenjuju administrativne metode ocene koja pošiljka podleže dodatnom uzrokovanju tj. kontroli, a koja ne. Podzakonski akti, godišnji planovi nadzora, instrukcije ili tumačenja propisa dovode do toga da se pošiljke sa određenim sastojcima uzorkuju uvek, bez obzira na njihov realan rizik, te da je odluka o tome koja pošiljka će biti uzorkovana rezultat nasumičnog izbora i redosleda prelaska granice, a ne analize rizika predmetne pošiljke. Dodatno, i u službama koje delimično koriste model analize rizika, svi parametri rizika nisu adekvatno zastupljeni i vrednovani – te je pored rizika proizvoda, zemlje porekla, proizvođača, odredišta veoma važno i dodati faktor rizika **uvoznika**.

PREDLOZI REŠENJA: Interni sistemi kontrole kvaliteta koje koriste uvoznici mogu biti ili potpuno nepostojeći, ili veoma sofisticirani, standardizovani i sertifikovani, te ih je neophodno proceniti, valorizovati i na osnovu toga svrstati u odgovarajuće kategorije rizika. Stoga nije

logično, niti sa stanovišta upotrebe administrativnih resursa efikasno, istom frekvencijom kontrolisati i one koji u okviru svojih kompanija puno polažu na kontrolu bezbednosti i kvaliteta proizvoda i one koji sisteme upravljanja rizikom uopšte nemaju. Sveobuhvatna analiza rizika bi omogućila klasifikaciju subjekata u poslovanju hranom na niskorizične i visokorizične, čime bi se ubrzao proces carinjenja i puštanja u promet robe niskog ili neznatnog rizika. Uvoznici procenjeni kao subjekti niskog ili neznatnog rizika mogli bi da ostvare uštede u novcu i vremenu bržim prijemom dokumenata i smanjenim brojem uzorkovanja prilikom uvoza. Analiza rizika bi takođe pravilno usmerila kontrolne i administrativne kapacitete i dovela do bolje i efikasnije zaštite tržišta od upliva neusaglašenih proizvoda. Konkretni koraci bi trebalo da obuhvate:

- Izradu i primenu modela za analizu rizika prilikom uvoza robe zasnovana na evropskoj praksi i metodologiji (uzimajući u obzir rizik subjekta u pogledu usaglašenosti robe sa propisanim zahtevima, dobre poslovne prakse i razvijenih internih kontrola kvaliteta).
- Analizu postojećih propisa i ukoliko je moguće utvrditi mere i aktivnosti koje bi omogućile primenu analize rizika i prilikom kontrole poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na GMO i radioaktivnost (umesto dosadašnje prakse njihovog obaveznog uzorkovanja).
- Izradu i sprovođenje planova službenih kontrola zasnovanih na analizi rizika.
- Procenu raspoloživih opcija za uvođenje IT alata za analizu i upravljanje rizicima prilikom sprovođenja kontrole robe na granici i razvoj tih alata.
- Razmenu informacija o visoko rizičnim pošiljkama između nadležnih službi u okviru zemlje, i, eventualno prekogranično.

IZAZOV: Postupci uvoza, izvoza i tranzita i dalje su opterećeni velikim obimom obavezne dokumentacije i nepotrebnim formalnostima.

PREDLOZI REŠENJA:

- Proširiti listu proizvoda za koje se ne zahteva obavezno rešenje o ispunjenosti veterinarsko-sanitarnih uslova za uvoz i tranzit, ili u potpunosti ukinuti ova rešenja.
- Izvršiti analizu postojećih propisa i ukoliko je moguće uskladiti trenutnu praksu sa važećim propisima na način da se obavezno rešenje o ispunjenosti veterinarsko-sanitarnih uslova za uvoz i tranzit ne zahteva za uzorke proizvoda.
- Unaprediti primenu međunarodnih sporazuma koji utiču na promet poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.
- Usaglašavanje sertifikata za izvoz hrane za Bliski Istok i elektronsko izdavanje svih uvoznih i izvoznih sertifikata DVOJEZIČNO, na srpskom i engleskom.

...KROZ SKRAĆENJE UVOZNIH POCEDURA ZA INDUSTRIJSKE (NEPREHRAMBENE) PROIZVODE

IZAZOV: Sanitarna inspekcija odluke o uzorkovanju pošiljki određuje na osnovu paušalno određenog procenta od ukupnog broja pošiljki, pri čemu se ne razmatraju pojedinačno faktori rizika svake pošiljke. Uz to interakcija sa inspekcijom se ne odvija elektronski niti postoji infrastrukturni i tehnički kapaciteti za to.

PREDLOZI REŠENJA:

- Uvođenje sistema analize rizika prilikom odlučivanja koju pošiljku uzorkovati prilikom uvoza na portfolio Sanitarne inspekcije u domenu industrijskih neprehrambenih proizvoda i nove hrane. Ovo podrazumeva identifikaciju kriterijuma za analizu rizika, njihovo ponderisanje i
- izrada plana implementacije sa neophodnim resursima (finansijskim, kadrovskim, IT i sl.).

- Potrebno je razmotriti da li je najefikasnije rešenje uključiti potrebe Sanitarne inspekcije u izgradnju IT kapaciteta u okviru Nacionalnog jednošalterskog sistema, zajedno sa razvojem modula za analizu rizika, ili je te kapacitete potrebno razviti nezavisno od tog projekta.

IZAZOV: Značajna kašnjenja u izdavanju registracije za lekove i obnovu registracije, varijacije i odobrenja za promotivni materijal u odnosu na zakonski propisane rokove. Ta kašnjenja idu i do 24 puta dužina zakonskog roka u slučaju nekih varijacija, što značajno poskupljuje proces, dovodi ili do prekida snabdevanja ili do pravljenja nepotrebnih zaliha lekova. Ovo predstavlja ozbiljnu barijeru pristupa tržištu za lekove, koja je prisutna na tržištu već više od 5 godina, ali se ne popravlja. Problem je prepoznat i notiran u okviru Akcionog plana na Strategiju digitalizacije zdravstva gde je predviđeno da se dužina trajanja ovih administrativnih procedura moraju uskladiti sa zakonskim rokovima do kraja 2023. godine.

PREDLOZI REŠENJA: Preduslov za usaglašavanje sa zakonskim rokovima, je optimizacija procedura u skladu sa pravilima EU. Za to je neophodna izmena Zakona o lekovima, kao i pravljenje digitalizovane platforme preko koje se odvija komunikacija sa podnosiocima zahteva. U ovom procesu neophodno je ispoštovati nekoliko zahteva:

- Izmjena Zakona o lekovima bi trebalo da uključi sledeća administrativna pojednostavljenja: Ukidanje obaveze dostavljanja uverenja o farmaceutskom proizvodu (CPP) za lekove odobrene u EU prema centralizovanoj, decentralizovanoj i proceduri međusobnog priznavanja, kao i ukidanje obaveze dostavljanja uzorka leka osim na zahtev ALIMSA.
- Uvođenje pojednostavljenja i skraćivanja postupka izdavanja dozvole za lek po ubrzanom postupku za lekove koji su odobreni centralizovanim postupkom Evropske agencije za lekove (EMA) za celo tržište EU.
- Omogućavanje odobravanje varijacija dozvole za lek na osnovu European Public Assessment Report-a (EPAR), u kome je data evaluacija leka odobrenog centralizovanim postupkom i koji uključuje sve informacije o proizvodu objavljene na web stranici Evropske agencije za lekove, uključujući i podatke o odobrenim varijacijama.
- Omogućavanje sistematsko praćenje sprovođenja postojećih procedura i poštovanja propisanih zakonskih rokova za sprovođenje postupaka.
- Optimizovanje procedure za odobravanje promotivnog materijala za lekove kroz uvođenje notifikacije o sadržaju promotivnog materijala i ex post kontrolu promotivnog materijala za stručnu javnost.

IZAZOV: Neprihvatanje inostranih isprava o usaglašenosti od strane nadležnih organa, suprotno potpisanom EA MLA sporazumu.

PREDLOG REŠENJA: Potrebna je dodatna edukacija za državnu upravu ali i za privredu vezano za primenu EA MLA sporazuma, tj. za priznavanje inostranih isprava o usaglašenosti, naročito izdatih od strane prijavljenih (notifikovanih TOU - NANDO baza EU) tela za ocenjivanje usaglašenosti. Takva edukacija potrebno je da dodatno pojašni osnov prihvatanja dokumenata izdatih od strane akreditovanih TOU zemalja potpisnica EA MLA (Multilateralnim sporazumom evropske akreditacije o međusobnom priznavanju, koji potpisuju nacionalna akreditaciona tela članice EA), kada se takvom ispravom potvrđuje usaglašenost sa tehničkim propisom EU koji je transponovan u Republici Srbiji radi stavljanja robe na tržište u Republici Srbiji kroz:

- Potpisivanje međunarodnih sporazuma/memoranduma o saradnji i prihvatanju dokumenata izdatih od strane akreditovanih laboratorija

- Izradu brošura i organizovanje obuka svim zainteresovanim stranama na temu prihvatanja inostranih isprava o usaglašenosti ili rezultata ispitivanja, kao i o zakonskoj mogućnosti sačinjavanja i izdavanja odgovarajućih domaćih isprava o usaglašenosti za predmetni proizvod **bez ponovnog sprovođenja ocenjivanja usaglašenosti**, uz moguću podršku civilnog sektora (projekti, organizacije, udruženja i sl.).

... KROZ ELEKTRONSKU RAZMENU INFORMACIJA SA UPRAVOM CARINA

IZAZOV: Razmena informacija između Uprave carina i nadležnih inspeksijskih organa je još uvek na nedovoljno razvijenom nivou.

PREDLOG REŠENJA: Informatičko **povezivanje Uprave carina sa nadležnim inspeksijskim organima** (Upravom za zaštitu bilja – Graničnom fitosanitarnom inspekcijom, Upravom za veterinu – Graničnom veterinarskom inspekcijom, Sanitarnom inspekcijom) - definisanje skupa podataka koji će se dostavljati Upravi carina i uspostavljanje sistema za elektronsko povezivanje i dostavljanje podataka.

IZAZOV: Svi zahtevi u vezi naplate potraživanja po osnovu dospelih carina, kamata za kašnjenje u plaćanju istih, kao preknjižavanje pogrešnih uplata, mogu se izvršiti samo podnošenjem pisanih zahteva preko pisarnice Uprave carina. Ovakav način podnošenja zahteva znatno usporava rad privrede i povećava troškove poslovanja.

PREDLOG REŠENJA: **Omogućiti elektronsku komunikaciju privrednih subjekata sa Odeljenjem za naplatu Uprave carina** po pitanju naplate potraživanja po osnovu dospelih carina, kamata za kašnjenje u plaćanju istih, povrata više plaćenih carina, preknjižavanje pogrešnih uplata, opomene za izmirenje carinskog duga i komunikacije sa bankom garantom.

CILJ 2: REGIONALNA TRGOVINSKA SARADNJA

... KROZ PRIMENU SPORAZUMA POTPISANIH U OKVIRU INICIJATIVE „OTVORENI BALKAN“

IZAZOV: Integrisano regionalno tržište, a posebno sloboda kretanja dobara širom regiona, jedno je od ključnih principa Odbora za olakšavanje spoljne trgovine još od njegovog osnivanja 2011. godine. Iako su različite regionalne inicijative (kao što su CEFTA, Berlinski proces i druge) imale svrsishodne ciljeve i dobro razvijen institucionalni okvir – nisu nikada implemetirane u potpunosti i nisu dovele do opipljivih benefita za privredu. Imajući prethodno u vidu, kompanije prepoznaju važnost inicijative „Otvoreni Balkan“ u domenu olakšavanja trgovine dobrima, istovremeno navodeći da je za njen uspeh ključno da postoje stvarne i opipljive pogodnosti za preduzeća, koje potiču iz sprovođenja inicijative, kontinuirani fokus na inicijativu putem unapređenja sprovođenja sporazuma kao i određivanja daljih prioriteta za saradnju

PREDLOG REŠENJA: AmCham Srbija je iz ovog razloga pokrenuo **projekat merenja opipljivih rezultata trgovinskih sporazuma potpisanih u okviru inicijative „Otvoreni Balkan“**, čiji je fokus na merenju ušteda vremena protoka od izvora u jednoj državi do tržišta u drugoj, praćenju pojednostavljivanja administrativnih procedura i merenje eventualnog smanjenja neposrednih troškova. Cilj ovog projekta jeste unapređivanje implementacije postojećih sporazuma i potencijalno proširenje liste dobara i regulatornih mera koje treba da se dodatno pojednostave radi ostvarivanja slobode kretanja dobara.